

Aan:

Colleges en Statenleden van de provincies Flevoland, Fryslân, Groningen, Drenthe
Colleges en Raadsleden van de gemeentes binnen deze provincies
Dagelijks en algemene besturen van de Noordelijke Waterschappen

Groningen, 12 maart 2024

Geachte dames en heren,

Begin 2024 hebben we u geïnformeerd over de verschillende informatie- en besluitvormingsmomenten voor de Lelylijn in 2024 op weg naar het BO-MIRT in november 2024 en over de rol van de in het kader van de Lelylijn ingestelde adviesorganen. Met deze brief lichten we graag ons eerste tussenproduct van dit jaar toe, de **Toekomstbeelden voor Noordelijk Nederland met de Lelylijn, “Denkrichtingen NOVEX Lelylijn 2050”**.

We nodigen u uit voor een **bestuurlijke informatiebijeenkomst op 14 maart of 21 maart 2024**. Tenslotte vindt u bijgevoegd ter informatie de brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, mede namens de ministers van Binnenlandse Zaken en Economische Zaken en Klimaat, aan de Tweede Kamer over onder andere de Lelylijn.

Aanpak NOVEX-onderzoek¹

De Lelylijn is meer dan een spoorlijn tussen Noordelijk Nederland en de Randstad. De lijn moet een bijdrage leveren aan de Brede Welvaart. Daarom vindt er een NOVEX onderzoek plaats naar de ruimtelijke, sociale en economische ontwikkelingen rondom de Lelylijn. Het NOVEX-onderzoek Lelylijn is gebaseerd op het gebied rond het Bundelingstracé langs de A6/A7/A32. Uit eerdere onderzoeken die zijn uitgevoerd in het kader van de Zuiderzeelijn bleek dit tracé het meest voor de hand liggend. Als tijdens de MIRT²-procedure een ander tracéalternatief logischer blijkt, zal hiervoor aanvullend onderzoek naar de ruimtelijk-economische kansen nodig zijn.

Als eerste stap heeft het projectteam vorig jaar een Lelylijn raadpleging gedaan onder een grote groep inwoners. De resultaten van deze raadpleging hebben geleid tot een aanpassing en verbreding van de projectdoelstellingen. Ook zijn vanuit inwoners veel aandachtspunten meegegeven voor ons onderzoek. Zo hebben we in onze aanpak meer aandacht besteed aan landbouw, natuur en landschap en is er ook nadrukkelijk gekeken naar de kleinere kernen.

De kern van de NOVEX-aanpak is het komen tot een Ontwikkelperspectief: een schets van de toekomstige omgeving van de Lelylijn inclusief een perspectief op woningbouw en werkgelegenheid. Meerdere ruimtelijke opties worden nu door Rijk en regio samen uitgewerkt en de effecten daarvan in kaart gebracht. Het Ontwikkelperspectief is onderdeel van de beslisinformatie voor een mogelijk vervolgtrajec na het afronden van het MIRT-onderzoek.

¹ NOVEX staat voor Nationale Omgevingsvisie Extra, NOVEX gebieden zijn gebieden waarvoor Rijk en regio gezamenlijk een visie opstellen vanwege de grote ruimtelijke transitie die daar nodig zijn.

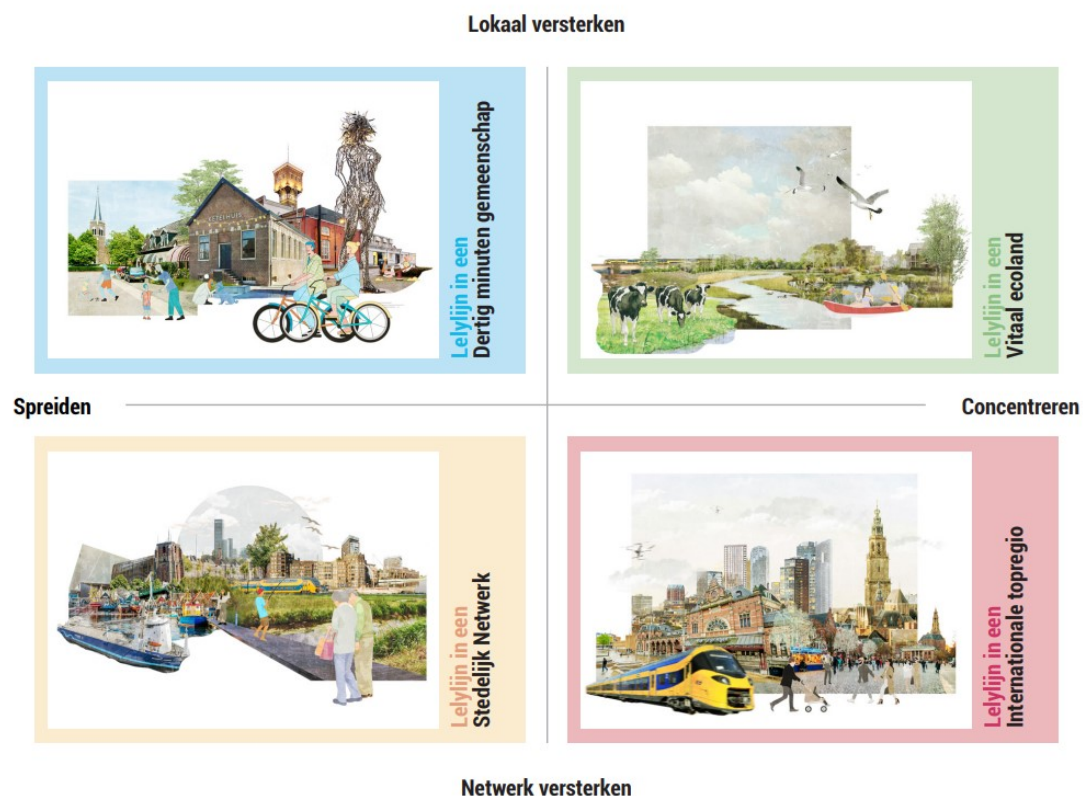
² MIRT is het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport

Vervolgens is vorig jaar een *Houtskoolschets*³ gemaakt met daarin een analyse van de sterke kanten en opgaven in Noordelijk Nederland met daarbij een ruimtelijke analyse. Dit is nu verder uitgewerkt in mogelijke denkrichtingen voor het NOVEX-ontwikkelperspectief. In deze denkrichtingen worden perspectieven geschetst en is aandacht voor de opgaven waar de Lelylijn aan kan bijdragen.

Toekomstbeelden voor Noordelijk Nederland met de Lelylijn

We hebben vier verschillende denkrichtingen voor de toekomstige ontwikkeling van Noordelijk Nederland opgesteld met daarin de Lelylijn. Deze schetsen de hoeken van het speelveld, zodat gesproken kan worden over een gemeenschappelijk en breed idee over de meerwaarde van de Lelylijn. Daarnaast worden er twee referentiescenario's opgesteld: één met en één zonder de aanleg van een Lelylijn. De vier denkrichtingen passen op twee assen die op hoofdlijnen de manier van mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen beschrijven:

- (1) Het spreiden óf concentreren van ruimtelijke ontwikkelingen en
- (2) Het vooropstellen van een schaa sprong in steden (netwerk versterken) óf inzet op lokaal versterken.

Figuur 1: denkrichtingen voor het Ontwikkelperspectief

Bij elk van deze denkrichtingen past een ander type Lelylijn: een langzamere lijn met veel stations waarover sprinters rijden tot een snelle verbinding waarbij er directe internationale treinen rijden tussen de Randstad, Noordelijk Nederland en Duitsland. Zowel tussen de perspectieven als de verschillende soorten 'Lelylijnen' is nog veel variatie mogelijk. Het opstellen van de denkrichtingen zorgt ervoor dat Rijk en regio het gesprek hierover nu kunnen voeren, zodat er een breed en gemeenschappelijk idee komt over de meerwaarde van de Lelylijn en de mogelijk toekomstige ontwikkeling van het gebied.

Uit de denkrichtingen blijkt dat de Lelylijn extra woningen en werkgelegenheid met zich mee zal brengen. Zonder een Lelylijn worden er tot 2050 ongeveer 66.000 woningen gebouwd in de

³ <https://delelylijn.nl/wp-content/uploads/2023/07/Houtskoolschets-integrale-ontwikkelperspectief-juni-2023.pdf>

gemeenten langs het bundelingstracé en komen er ongeveer 62.000 banen bij. Afhankelijk van de denkrichting zouden er met de Lelylijn tot 74.000 woningen extra gebouwd kunnen worden, en tot 63.000 banen bij kunnen komen. Het overgrote deel van deze extra groei zou terecht komen in de grotere kernen. Of deze extra aantallen passend en realiseerbaar zijn wordt nog nader onderzocht.

De denkrichting *Dertigminutengemeenschap* gaat uit van lokale gemeenschappen. Mienskip en Noaberschap zijn de centrale kernwaarden. Mensen kennen elkaar, voelen zich onderling verbonden en zijn trots op de hechte sociale banden, de buurt, de wijk, de cultuur, de taal en het landschap. Samen dragen ze zorg voor hun nabije omgeving. Er is lokale functiemenging met economie aan huis en nabijheid van wonen, werk, natuur, recreatie, energie en voorzieningen. Dit maakt dat elke voorzieningenkern ook zijn eigen treinstation heeft. De Lelylijn die hierbij hoort, is een sprinter die op alle stations stopt om de gemeenschappen onderling met elkaar te verbinden. Daarmee gaat het minder om de snelle verbinding tussen regio en Randstad.

In de denkrichting *Vitaal Ecoland* staan klimaat, bodem en water aan de basis. Mensen zien zichzelf als onderdeel van de natuur. We maken een levensstijl mogelijk met (lokaal geproduceerde) gezonde voeding en veel fysieke activiteit (met de trein als verlengstuk voor wie dagelijks loopt of fietst). Verstedelijking wordt 'hoog en droog' geconcentreerd, op waterveilige plekken en goed verbonden met OV-knooppunten. Het landschap wint ruimte terug op stad en dorp. Daken, gevels en straten worden groener. De Lelylijn die hierbij past, bundelt strak langs de bestaande infrastructuur. Het compromis daarbij is dat de trein er langer over zal doen van begin tot eindpunt.

In de denkrichting *Stedelijk Netwerk* wordt de agglomeratiekracht gemaximaliseerd door het versterken van het lokale DNA en specialisatie van de kernen. Er komen innovatieve broedplaatsen voor lokale startups en lokaal talent. Aan het spoor ontstaan nieuwe stedelijke innovatieclusters en campussen. Economische vernieuwing vindt plaats door kruisbestuiving tussen deze verschillende regionale clusters en het onderwijs. De treinverbinding tussen deze regionale clusters vormt de linking pin. Heerenveen, Lelystad, Emmeloord en Drachten worden stedelijker. In de contramal van het stedelijk systeem in Fryslân (Sneek, Leeuwarden, Drachten en Heerenveen) wordt ingezet op een landschap van wereldklasse. De bijbehorende Lelylijn kent een sprinter en Intercity.

In de vierde denkrichting, *Internationale Topregio*, staat het maximaliseren van agglomeratiekracht centraal. Groningen krijgt een snelle directe treinverbinding met Rotterdam, Schiphol, Amsterdam Zuid, Bremen en Hamburg. Groningen maakt een forse schaal- en kwaliteitssprong door, krijgt een hoogdynamisch stationsgebied van wereldklasse en faciliteert hoogstedelijke ontmoeting en innovatie. Leeuwarden maakt ook een forse schaal- en kwaliteitssprong door, met uitmuntende stedelijke woon- en werkkwaliteit, topcultuur, en toegepaste kennis (met een directe treinverbinding met Groningen en de Randstad). Het Ov-systeem binnen Noordelijk Nederland is gericht op de steden Groningen en Leeuwarden, waarbij de reistijd tussen Groningen en Amsterdam Zuid teruggebracht wordt naar ruim één uur in plaats van twee uur nu.

Opgaven voor Lelylijn

In de denkrichtingen voor het ontwikkelperspectief zijn vijftien opgaven geschetst waar de Lelylijn aan bij kan dragen. Dit zijn onder andere economische structuurversterking, het op peil houden van de beroepsbevolking, de mogelijkheden en de balans voor wonen en werken, een duurzamer mobiliteitssysteem voor iedereen, het tegengaan van vergrijzing en vergroting van de beroepsbevolking, het versterken van toerisme en recreatie en behoud en ontwikkeling van rust en ruimte.

In het uiteindelijke ontwikkelperspectief wordt aangegeven hoe de Lelylijn kan bijdragen aan de verschillende opgaven. Daarbij zullen niet alle denkrichtingen evenveel bijdragen aan alle opgaven.

Gesprek over de denkrichtingen

Zoals hierboven aangegeven zijn de denkrichtingen niet opgesteld om uit te kiezen, maar wel als basis om het gesprek over de Lelylijn te voeren. De komende maanden worden deze richtingen intensief besproken met bestuurders, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, kennisinstellingen en in focusgroepen met inwoners. Daarnaast worden de effecten verder in beeld gebracht. Op basis hiervan wordt vanuit de denkrichtingen toegewerkt naar een NOVEX-ontwikkelperspectief bij de aanleg van de Lelylijn. Hierbij wordt zowel naar het perspectief voor Noordelijk Nederland als naar Nederland als geheel gekeken.

De Stuurgroep Lelylijn heeft op 1 maart 2024 de denkrichtingen vrijgegeven voor gesprek met haar (bestuurlijke) achterban. De samenvatting van het rapport is bijgevoegd, het rapport kunt u downloaden www.delelylijn.nl/documenten/. De uitkomsten van de gesprekken met de achterban komen terug in de Stuurgroep van 17 mei 2024 en gaan mee in de uitwerking naar het uiteindelijke "Ontwikkelperspectief". Als mogelijke leidraad voor de bespreking hebben we de volgende vragen:

- Wat is uw oordeel over de geschetste Denkrichtingen in het algemeen?
- Omvatten de Denkrichtingen het volledige veld aan mogelijke scenario's voor de toekomst van Noordelijk Nederland?
- Welke elementen (bouwstenen/ oplossingsrichtingen) van de Denkrichtingen spreken aan, en welke juist niet?

Parallel aan de gesprekken over de denkrichtingen zet de projectorganisatie de uitwerking en toetsing van de denkrichtingen in gang. De reflectie van de Stuurgroep in mei 2024 wordt daarmee verweven. Tegen de zomer komt het Ontwikkelperspectief beschikbaar tegelijk met de resultaten van de andere Lelylijn onderzoeken.

Bestuurlijke informatiebijeenkomsten

Wij organiseren op 14 maart in Lelystad en op 21 maart in Drachten een bestuurlijke informatiebijeenkomst over de Denkrichtingen voor het Ontwikkelperspectief 2050. Hiervoor hebben provincies, gemeenten en waterschappen die deel uitmaken van de NOVEX Lelylijn al een vergaderverzoek ontvangen. Via deze brief nodigen wij ook belangstellenden van de andere gemeenten van harte uit om te komen op een van de volgende bijeenkomsten:

- Donderdagavond 14 maart om 19.30 uur in het stadhuis van Lelystad, Stadhuisplein 2;
- Donderdagavond 21 maart om 20.00 uur in Drachten, Van der Valkhotel, Lavendelheide 4.

Fijn als u zich wilt aanmelden via de contactpersoon in het vergaderverzoek of via lelylijn@provinciegroningen.nl.

MIRT-onderzoek

Naast het NOVEX onderzoek naar de ruimtelijke kansen en brede welvaartsaspecten vindt een MIRT-onderzoek plaats en een onderzoek naar Brede Welvaart. In het MIRT-onderzoek worden verschillende tracés onderzocht en vervoerwaarden en kosteninschattingen bepaald. Het doel van de onderzoeken is om de beslisinformatie op te leveren op basis waarvan in november 2024 het besluit kan worden genomen over het vervolg.

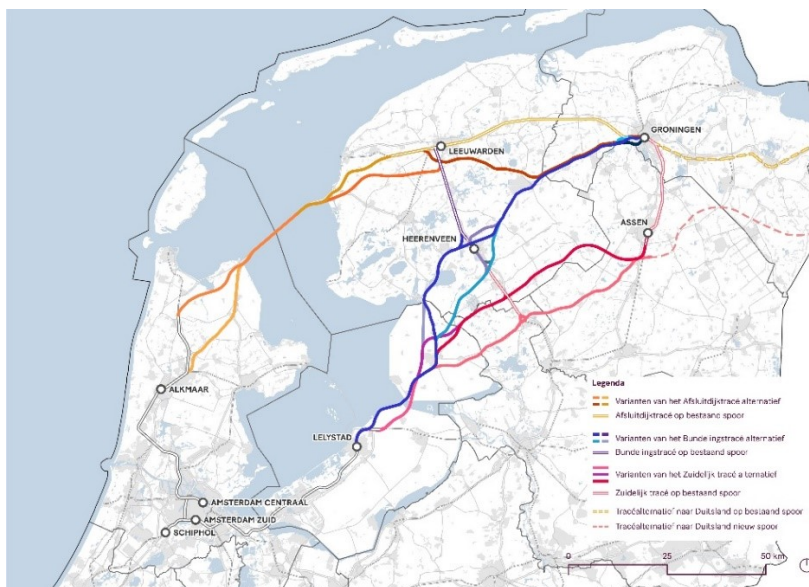
Basisalternatieven MIRT-onderzoek

Het doel van het MIRT-onderzoek is niet om één tracé te kiezen, maar om voor verschillende alternatieve tracés te onderzoeken: wat levert een Lelylijn op qua vervoerwaarde, wat draagt een Lelylijn bij aan de Brede Welvaart en wat kost globaal de mogelijke spoorlijn. In de werkwijze van het MIRT is het belangrijk dat er een breed onderzoek wordt uitgevoerd. Breed kijken voorkomt

tunnelvisie op één tracé en kan zorgen voor een breder draagvlak in de samenleving. Rijk en regio hebben afgesproken dat de resultaten van het MIRT-onderzoek eind 2024 in het BO MIRT besproken worden.

De drie zogeheten basialternatieven uit het bereikbaarheidsonderzoek dekken het speelveld af: een noordelijk tracé over de Afsluitdijk, een midden tracé gebundeld langs de snelwegen A6/A7/A32 (Bundelingstracé) en een zuidelijk tracé via Emmeloord - Assen. Er zijn tussen en binnen deze onderzochte tracéalternatieven vele variaties mogelijk. Als er besloten wordt tot een MIRT-verkenning, zal in de Verkenningfase breed naar varianten gekeken worden. Een ieder krijgt ook dan weer de kans om ideeën voor de Lelylijn aan te dragen.

In onderstaande afbeelding staan de drie basialternatieven weergegeven, plus een aantal variaties. Deze zijn afkomstig uit besprekingen met overheden die betrokken zijn bij het onderzoek. Ook zijn aandachtspunten uit de Lelylijn raadpleging meegenomen. Voor de zomer verwachten we u meer in detail te kunnen informeren over de resultaten van het onderzoek naar de drie basialternatieven.

Figuur 2: De 3 in deze fase te onderzoeken basialternatieven (met variaties)

Tweede Kamerbrief

Bijgevoegd treft u een brief van de staatssecretaris voor Infrastructuur en Waterstaat aan de Tweede Kamer met daarin naast bovenstaande toelichting ook meer informatie over het internationale perspectief van de Lelylijn.

Tot slot

De projectorganisatie Lelylijn blijft u, naast de bestuurlijke informatiebijeenkomsten, het komende jaar van tijd tot tijd met een brief informeren over de voortgang van de Lelylijn onderzoeken. Eind mei verwachten we u te kunnen berichten over de belangrijkste uitkomsten uit het onderzoek naar de Lelylijn alternatieven en geven we u een update over het onderzoek naar de Brede Welvaart.

Graag treffen we u op 14 maart in Lelystad of 21 maart in Drachten.

Met vriendelijke groet,

Stijn Lechner
Projectdirecteur Lelylijn